

Wyrok z dnia 23 maja 2000 r.

II UKN 555/99

Nie jest usprawiedliwioną podstawą kasacji zarzut naruszenia prawa materialnego w sytuacji, gdy sąd drugiej instancji nie rozpoznał sprawy merytorycznie, lecz uchylił zaskarżony wyrok i postępowanie w sprawie umorzył.

Przewodniczący SSN Teresa Romer, Sędziowie SN: Krystyna Bednarczyk (sprawozdawca), Andrzej Kijowski.

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu w dniu 23 maja 2000 r. sprawy z wniosku Józefa D. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych-Oddziałowi w R. o wzrost emerytury z tytułu pracy w warunkach szczególnych, na skutek kasacji wnioskodawcy od wyroku Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie z dnia 7 lipca 1999 r. [...]

u c h y l i ł zaskarżony wyrok i sprawę przekazał Sądowi Apelacyjnemu w Rzeszowie do ponownego rozpoznania.

U z a s a d n i e n i e

Decyzją z dnia 12 maja 1998 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych-Oddział w R. odmówił przyznania wnioskodawcy Józefowi D. wzrostu emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach.

Odwołanie wnioskodawcy od tej decyzji zostało oddalone wyrokiem Sądu Okręgowego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Rzeszowie z dnia 20 kwietnia 1999 r. [...]. Sąd ustalił, że wnioskodawca od 3 lutego 1991 r. jest uprawniony do wcześniejszej emerytury. Świadectwa pracy stwierdzające wykonywanie pracy w szczególnych warunkach złożył w 1996 r. Zgodnie z art. 21 ust. 4 ustawy z dnia 17 października 1991 r. o rewaloryzacji emerytur i rent, o zasadach ustalania emerytur i rent oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz.U. Nr 104, poz. 450 ze zm.) do emerytury nie przysługują wzrosty z tego tytułu, zatem nie ma podstaw do uwzględnienia żądania.

W apelacji od tego wyroku wnioskodawca zarzucił, że zmiana przepisów nie

może pozbawić go prawa nabytego.

Wyrokiem z dnia 7 lipca 1999 r. Sąd Apelacyjny-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Rzeszowie uchylił zaskarżony wyrok oraz poprzedzającą go decyzję organu rentowego i umorzył postępowanie w sprawie. Sąd Apelacyjny ustalił, że po złożeniu przez wnioskodawcę w dniu 22 marca 1996 r. świadectw pracy stwierdzających wykonywanie pracy w szczególnych warunkach organ rentowy w kwietniu 1996 r. wydał decyzję odmawiającą przyznania wzrostu z tego tytułu. Kolejne dwa wnioski wnioskodawca złożył 9 lutego 1998 r. i 20 kwietnia 1998 r. , po rozpoznaniu których organ rentowy wydał zaskarżoną decyzję z dnia 12 maja 1998 r. Postępowanie przed organem rentowym było bezprzedmiotowe, ponieważ wnioskodawca nie przedłożył nowych dowodów. Nie zaszły zatem okoliczności, o których mowa w art. 80 ust. 1 ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz.U. Nr 40, poz. 267 ze zm.). Złożenie wniosku w tej samej sprawie obligeowało organ rentowy do wydania decyzji o umorzeniu postępowania stosownie do 105 § 1 KPA w związku z art. 95 ustawy o z. e. p. Dokonanie przez Sąd pierwszej instancji kontroli decyzji, która nie powinna być wydana, było nieprawidłowe. Sąd ten powinien uchylić decyzję i umorzyć postępowanie. Przepisy KPC nie zawierają regulacji w tym przedmiocie, należało zatem zastosować przepis art. 138 § 1 pkt 2 KPA.

Wyrok ten zaskarżył kasacją wnioskodawca i wskazując jako podstawy kasacji naruszenie prawa materialnego - art. 76, 99 i 110 ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin oraz naruszenie przepisów postępowania - art. 138 § 1 w związku z art. 105 KPA, wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i orzeczenie co do istoty sprawy, ewentualnie o uchylenie tego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu w Rzeszowie do ponownego rozpoznania. W uzasadnieniu kasacji powód podniósł, że żądanie wzrostu emerytury powinno być uwzględnione na podstawie przepisów obowiązujących przed wejściem w życie ustawy powołanej w uzasadnieniu wyroku Sądu pierwszej instancji. Umorzenie postępowania było sprzeczne z powołanymi przepisami KPA , bowiem decyzja z kwietnia 1996 r. nie uprawomocniła się, gdyż nie została wnioskodawcy doręczona, a ponadto decyzja ta nie dotyczyła przyznania wzrostu emerytury.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Nie jest usprawiedliwioną podstawą kasacji zarzut naruszenia prawa material-

nego w sytuacji, gdy sąd drugiej instancji nie rozpoznawał sprawy merytorycznie, lecz uchylił zaskarżony wyrok i postępowanie w sprawie umorzył. Umorzenie postępowania następuje na podstawie art. 355 § 1 KPC, jeżeli wydanie wyroku stało się zbędne lub niedopuszczalne. Skoro wyrok nie może być wydany, nie stosuje się przepisów prawa materialnego. Nie można zatem mówić o naruszeniu tych przepisów.

Można natomiast kwestionować zasadność umorzenia postępowania. W tym zakresie podniesiony w kasacji zarzut jest uzasadniony. Wskazując jako podstawę prawną umorzenia postępowania przepisy art. 105 § 1 i 138 § 1 pkt 2 KPA Sąd Apelacyjny powołał się na przepis art. 95 ustawy z dnia 14 grudnia 1982 o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich. Przepis ten stanowi, że w sprawach o świadczenia określone w ustawie stosuje się przepisy Kodeksu postępowania administracyjnego, chyba że niniejsza ustawa stanowi inaczej. Przepis ten daje pierwszeństwo przepisom ustawy przed przepisami KPA. Zgodnie z art. 89 ust. 1 ustawy o z. e. p., postępowanie wszczyna się na podstawie wniosku i w załatwieniu wniosku organ rentowy wydaje decyzję na podstawie art. 90 ust. 1. Przepis art. 80 ust. 1 przewiduje ponowne ustalenie prawa do świadczeń, jeżeli po uprawomocnieniu się decyzji w sprawie świadczeń zostaną przedłożone nowe dowody lub zostaną ujawnione nowe okoliczności. Daje on podstawę do składania wniosków o ponowne ustalenie prawa do świadczeń. Rozpoznając taki wniosek organ rentowy bada czy odpowiada on warunkom określonym w tym przepisie. Jeżeli organ rentowy uzna, że we wniosku nie wskazuje się nowych dowodów ani nowych okoliczności, odmawia ponownego ustalenia prawa do świadczeń, wydając decyzję takiej treści. Od takiej decyzji przysługuje zainteresowanemu odwołanie na zasadach ogólnych.

Skoro ta kwestia została uregulowana przepisami ustawy o z. e. p., nie było podstawy do stosowania przez organ rentowy art. 105 § 1 KPA. Zastosowanie tego przepisu przez Sąd Apelacyjny było błędne. Błędne jest także stanowisko, że Sąd pierwszej instancji powinien był uchylić decyzję i umorzyć postępowanie na podstawie art. 138 § 1 pkt 2 KPA. Zgodnie z art. 459 KPC w postępowaniu w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych stosuje się przepisy KPC. Przepis art. 477¹⁴ KPC nie daje podstaw do uchylenia przez sąd pierwszej instancji decyzji organu rentowego, a sąd drugiej instancji może z mocy art. 477^{14a} KPC uchylić decyzję i sprawę przekazać organowi rentowemu do ponownego rozpoznania. Przepis ten nie jest podstawą prawną umorzenia postępowania. Umorzenie postępowania w sprawie z

zakresu ubezpieczeń społecznych może nastąpić tylko w okolicznościach określonych w art. 477¹³ KPC i na zasadach ogólnych określonych w art. 355 § 1 KPC, zgodnie z którym orzeczenie zapada w formie postanowienia a nie wyroku. Okoliczności, o których mowa w tych przepisach, nie wystąpiły w niniejszej sprawie.

Kolejnym błędem było powołanie się na zakończenie sprawy prawomocną decyzją bez sprawdzenia, czy decyzja ta się uprawomocniła. Jeżeli decyzja nie została wnioskodawcy doręczona, określony w art. 477⁹ § 1 KPC termin nie rozpoczął biegu i odwołanie w niniejszej sprawie należało traktować jako odwołanie od pierwszej decyzji. Natomiast jeżeli pierwsza decyzja jest prawomocna, decyzję z dnia 12 maja 1998 r. należało traktować jako odmawiającą ponownego ustalenia wysokości świadczeń i przy rozpoznaniu odwołania badać prawidłowość tej odmowy.

Uznając, że umorzenie postępowania nastąpiło z naruszeniem powołanych przepisów, Sąd Najwyższy na podstawie art. 393¹³ § 1 KPC uchylił zaskarżony wyrok i sprawę przekazał Sądowi Apelacyjnemu w Rzeszowie do ponownego rozpoznania.

=====